

Než přiletěl asteroid

Prolog: Člověk je velmi mladým a vlastně ještě zcela novým druhem na této planetě. Biologicky rod Homo existuje něco přes 2 miliony let, druh Homo sapiens kolem 300 tisíc let a poddruh Homo sapiens sapiens asi stovku tisíc let. Naše kultura je v širším pojetí stará kolem třiceti tisíc, v užším jen několik málo tisíc let. V porovnání s délkou našeho života je to stále hodně, téměř mimo naši nutně omezenou představivost. Ale proti době, která nás dělí od vzniku naší planety, potažmo života na ní, neznamenají tato čísla skoro nic. První prokaryotické buňky jsou staré téměř 4 miliardy let. Složitější život existuje přes miliardu let. Nepředstavitelně dlouhé časové úseky musely uběhnout, než se živá hmota evolucí vytvarovala až do formy schopné uvažovat o své vlastní podstatě a uvědomit si svoji osobnost. Dnes se předpokládá, že to byli teprve mladopaleolitičtí lovci, kteří před geologicky nedávnou dobou poprvé vzhledli k hvězdné obloze...po stovkách milionů let předchozího vývoje, vyplněného jen intelektuální prázdnotou a pomalým vývojem ve stále dokonalejší formy života.

Ale opravdu tomu tak bylo? Jsme to skutečně až my, lidé, kteří dokázali vytvořit civilizaci a vyspělou formu kultury? Naší kratičké historii předcházely eony času, který dosud není paleontologicky dostatečně zmapován. Přesto víme, že dinosauři, vládci planety po dobu stošedesáti milionů let, odsoudili naše „vyspělejší“ předky – první savce - do role malých, nočním životem žijících a ustrašených zvířátek. Savci svou šanci dostali až po skončení druhohor. Po konečném zániku dinosaurů. Byla až tehdy nastoupena cesta k sapientaci a vzniku civilizace? Co se pak ale dělo předchozích stošedesát milionů let, když ke vzniku naší kultury, počítáno od prvních primátů, stačilo pak „pouhých“ šedesát? Dinosauři se vyvíjeli mnohem déle než my a v dnešním světě nemají obdobu nejen co do rozměrů, ale mnohdy i co do inteligence, srovnáme-li je se současnými plazy a ptáky. Mohli snad těsně před svým zánikem dostat také svou šanci? A jak by asi jejich pradávna civilizace potom vypadala?

Oblast dnešního Nového Mexika, 65 513 914 let před současností

Podél velkého vnitrozemského jezera se táhly dlouhé prošlapané stezky stád dinosaurů, kteří tudy pravidelně migrovali v létě z jihu na sever a v zimě opačným směrem. Tisíce generací jejich předků postupně tvarovaly tyto trasy do dnešní podoby širokých průsmyků téměř bez vegetačního pokryvu. Tato stáda „mírumilovně“ putujících rohatých a kachnozobých dinosaurů provázely skupinky dravých tyrannosauridů, čekajících na příležitost k uchvácení nějaké kořisti. Tyto cesty absolvovaly už miliony dinosaurů před nimi. Stále stejný, pravidelně se opakující rituál. Kakofonie zvuků, dunění země a víření prachu nad udusanou půdou. Mnohatunová těla narážející do sebe. Energické houkání, troubení a bučení býložravců, přerušené občas ostrým zasyčením nebo hrdelním řevem dravců. Scénérie neustále se opakující snad od začátku času.

Ani dnes tomu není jinak. Na první pohled se vůbec nic nezměnilo. Širokou kotlinou znovu proudí stovky kolosů ve více či méně uspořádaných skupinkách. Dospělá

zvířata kráčí po stranách a vepředu, mláďata jsou chráněna uprostřed. Přesto je tento jinak zcela běžný výjev čímsi rušen. Něco tu není v pořádku. Tvary okolní pláně jsou zvláštním způsobem symetrické. Celá zahloubená kotlina vypadá dost nepřirozeně, je jakoby vytvarovaná. Téměř jako by někdo plánovitě vyměřil a pak vyhloubil tento výsek tak, aby vždy vedle sebe mohlo projít jen několik zvířat. Jako by někdo chtěl, aby šla přesně ve vyrovnaných řadách...

S neuvěřitelnou rychlostí se ze země vymrštila pevná liána a omotala se jednomu rohatému dinosaurovi kolem nohy. Byl to statný dospělý samec torosaura, který nebyl zvyklý na bezprostředně hrozící nebezpečí. Ani dospělí tyrannosauři si nedovolili na něho zaútočit. Teď však zůstal rohatý kolos zaraženě zírat na předmět, který ho pevně přikoval k zemi. Obrovskou silou za něj tahal, snažil se ho přetřhnout rohy nebo přeštípnout zobákem. Zuřivě se snažil vyprostit. Nic ale nepomáhalo, nedokázal se vysvobodit. Tohle nebyla obyčejná popínavá rostlina, jakých byly plné lesy. S takovými by si poradilo hravě i mládě. Přes svou malou inteligenci si dinosaur uvědomoval, že toto není normální situace. Takové rostliny by přece neměly existovat.

Stádo torosaurů se mezitím poněkud rozprostřelo do šíře a zadní řada se začala uhýbat jiným směrem. Samec měl viditelně problémy. Nablízku sice nebyl zatím žádný velký dravec, ale nehybně stojící vzteklý obr nevěštil nic dobrého, což ostatní dinosauři rychle vycítili. Dlouhou chvíli se přitom nic nedělo. Někteří rohatci rozrušeně bučeli a hrozivě pokyvovali mohutnými hlavami. Zatím se k nehybnému samci neodvážili přiblížit ani albertosauři, menší příbuzní tyrannosaura, kteří stádo věrně doprovázeli a čekali na příležitost.

Přesto se náhle pár metrů od uvězněného zvířete cosi pohnulo. Torosaurus zvědavě otočil svou ohromnou rohatou hlavu na stranu, aby se podíval, jaký tvor se opovažuje přiblížit se k němu. I přes nikterak vysokou inteligenci dobře věděl, že jediným dravcem, schopným ho skolit, je nějaký velký tyrannosaurus. Ale nic velikého napravo od sebe neviděl. Jenom jakéhosi tenkého a vzpřímeného dinosaura, pomalu našlapujícího jeho směrem. Velké zvíře nechápalo, jak může něco tak malého a slabého jít nebojácně přímo k němu. Každý jiný tvor této velikosti by se neodvážil k torosaurovi přiblížit ani na dvojnásobnou vzdálenost. Najednou se samcův údiv změnil v neovladatelný vztek. Podivné zvíře už od něho bylo jen několik stop daleko. Torosaurus se vzepjal a vší silou se odrazil od země směrem k přichozímu nepříteli. Podivná pevná liána ho po maximálním napnutí ihned srazila k zemi, ale svou dlouhou hlavou s rohy stačil zasáhnout dvounohého vetřelce. Ten byl obrovskou silou odhozen dozadu a ještě než dopadl na zem, byl s roztrženým hrudníkem na místě mrtev.

Dlouhou chvíli se pak znovu nic nedělo. Dinosauři procházející kolem opět již stojícího samce přestali nervózně bučet. Zdálo se, že i samotný torosauří býk se po demonstraci své síly poněkud uklidnil. Něco ale nebylo v pořádku. Jemný vánek, který se hnal skrz planinu i malé údolí, přinášel odkudsi podivný pach, který dinosaury znervózňoval. Podráždění byli i draví albertosauři, kteří se stále neodvažovali přiblížit. Cítili to všichni. Potom se směrem od pravé strany údolí ozval podivný skřípot. Nejprve se objevil jenom oblak prachu zvedaný vysoko nad obzor. Za chvíli už byl vidět i původce všeho toho rozruchu. Jakýsi podivný, neohrabaný dinosaur běžel přímo k místu střetu. Od jeho širokého hřbetu se táhly dřevěné tyče a liány, upevněné k něčemu, co by torosaurovi připadalo nejspíš jako zvíře bez hlavy se čtyřma kulatýma, otáčejícíma se nohama po stranách. A na tomto taženém „zvířeti“ stálo několik takových tvorů, jakého

před chvílí zabil. Dinosaurí stádo, stále míjející samce nervózně zatroubilo a začalo se přeskupovat pryč od příjíždějící skupiny podivných tvorů. Ti se díky svému povozu velmi rychle blížili. Když dorazili až k mrtvole svého druhu, dva seskočili a začali nakládat tělo na vůz. Jeden z nich, výrazně větší a silnější než ostatní, se postavil přímo před zaskočeného torosaura. Malou chvilku stál, pak natáhl jakousi hůl a ozval se třaskavý zvuk. Obrovské zvíře se zachvělo, zavrávoralo a pak se s chrčivým zaúpěním pomalu složilo k zemi. Podivný lovec zaklonil hlavu a vydal ze sebe skřehotavý výkřik. Jeho menší druhové přiběhli k mrtvole a začali ji rychle porcovat upravenými tesáky tyrannosaura. Na konci druhohor to byl ten nejbizarnější výjev. Ti tvorové se nechovali ani neuvažovali jako zvířata. Nebyla to zvířata. Byli to příslušníci inteligentní rasy, která vznikla teprve před několika desítkami tisíc let a nyní se zdálo, že celá budoucnost bude patřit jim. Byli to tvůrci první civilizace v dějinách planety Země. Byli to sauroidi.

Hrubě opracované přístřešky v bažinaté roklině byly tvořeny pouze několika obroušenými kládami překrytými rákosím a větvemi. Sauroidi ještě nebyli dobří architekti, velmi rychle se však učili a co bylo hlavní - s každou další generací se jejich stavitelské schopnosti výrazně zlepšovaly. Ještě před pouhým staletím se spokojovali s jeskynnými příkrovy a skalními převisy, pokud nebyly příliš chladné a byly dostatečně prostorné. Nyní již vznikaly stále odvážnější zahloubené objekty, které přitom nabývaly čím dál velkorysejších rozměrů. Při bližším pohledu není pochyb. V roklině již vzniká malé město, první v historii celého světa. Nikdy předtím nebylo tolik zvířat jednoho druhu pohromadě v tak těsné aglomeraci. Při ještě bližším pohledu, který se naskytne například dostatečně odvážným a drzým pterosaurům při rychlém přeletu rokle, lze rozeznat i jednotlivé odlišnosti ve stavbě a funkci některých staveb. Z jedné trčí jakási dřevěná roura z vydlabaného kmene, jíž k nebi stoupá černý kouř. Hned vedle je jakási podlouhlá rákosová střecha, pod níž se táhne dlouhá řada nahrubo opracovaných prken z křídových borovic. Ještě kousek dál je krytá místnost se spoustou zahloubených jímek zakrytých čerstvými listy. Uprostřed je prostorné skladiště různého přírodního materiálu, jasně ohraničené kameny a klacky. Teprve před dvěma roky navíc sauroidi začali stavět kolem svého sídla ohradu ze zahrocených kůlů, směřujících nahoru a vně osídlené lokality. Svírají takový úhel, aby ani nejsilnější tyrannosaurus nemohl prorazit dovnitř bez toho, aniž by si těžce poranil nohy. To je vylepšení, které předchází generace těchto inteligentních tvorů neznala. Díky tomu mohli sauroidi konečně začít stavět své osady na otevřeném terénu. Na některých místech ještě není palisáda hotová, mnohde klády nejsou dostatečně zapuštěny nebo ukotveny. Ale celkově už toto sídliště připomíná něco, čemu budou o pětadesát milionů let později říkat lidé „tvrziště“ nebo „opevněné hradiště“. Nyní jsou ale předkové lidí velcí jako myš a taky tak do značné míry vypadají. Věk savců má teprve přijít. A pokud vůbec člověk v budoucnu vznikne – potrvá to ještě nesmírně dlouho. Ale zpět k osadě v roklině - zde totiž začíná civilizace... v podmáčené slatině mezi porosty vysázených araukárií a tisovitých jehličnanů, v bažinatém přítmí vlhkomilných stromů na samém sklonku éry dinosaurů.

Když dojel vůz s naporcovaným torosaurem a mrtvým sauroidem až k ohradě, obyvatelé osady otevřeli jakousi provizorní bránu ze svázaných kůlů. Ta byla pouze zapřena jinými kusy dřeva zevnitř, proto je postupně odházeli a nechali ji prostě spadnout. Hned poté, co se přes ni tažný dinosaur i s vozem přepravil, ji znovu namáhavě stavěli.

Některé pracovní postupy totiž sauroidům dělaly problémy, nehledě na počet generací, které se jimi již dříve zabývaly. To bylo způsobeno stavbou jejich mozku a poněkud nepraktickým, „predátořím“ stylem přemýšlení.

Vůdčí samec seskočil poněkud neohrabaně z vozu a vydal hrdelní chrčivý zvuk. Na to se ze všech stran seběhlo asi patnáct sauroidů, kteří v malé osadě žili, a udělali kolem něho kruh. Zjevně šlo o dominantního jedince. Už na první pohled působil impozantně. Měl skoro dva metry vysokou, štíhlou postavu a dlouhé, svalnaté končetiny. Stejně jako ostatní sauroidi byl tmavě hnědý a jeho kůže byla pokryta rohovinovými štítky a destičkami. Jeho velké, oranžové oči měly výraznou šterbinu. Protože předkové sauroidů byli srpodrápí, opeření dinosauři, měli i oni zachovánu drobnou vrstvu pernatého pokryvu těla. Ta tvořila krátké pruhy na zádech a stehnech. Nedávno si dominantní jedinci začali tento povrch barvit směsí hlíny a výměšků jistého druhu ptakoještěra. Výsledné zbarvení bylo křiklavě oranžové, což bylo podle vnímání těchto tvorů demonstrací moci a síly.

Vůdce sauroidů se rozhlédl a vydal krátký úsečný skřehot. Člověku by na první poslech připadal jen jako řev zvířete, ale při delším vnímání by mohl ve zvucích dokázat rozpoznat syntax. Nemělo by to překvapovat, řeč je jednou z průvodních jevů jakékoliv civilizace. A tito inteligentní dinosauři už několik set generací ovládají primitivní formu akustické, verbální řeči. Vůdce komunity sauroidů zvrátil krk dozadu a zpět, což bylo vyjádření vůle promluvit ke shromážděným, zároveň pak i upozornění, že mají potichu naslouchat.

„Dnes se vracíme brzy. Náš druh byl statečný, ale hloupý. Zemřel na lovu. Obřad grumm proběhne v noci.“

Tento obřad vyznávali sauroidi už od doby svého vzniku. Hlavu svého druhu, která jediná si – jakožto sídlo inteligence a rozumu - zasloužila uchovat, odřízli a naložili do směsi pryskyřice a araukariové mízy. Hlavy mrtvých pak uchovávali ve vyhloubených zásobnicích přesně čtyři sauroidí paty (asi 1 metr) pod zemí. Tělo během obřadu nabodli na zahrocený kůl a vysadili jej před osadu. To odpovídalo jejich představě čestné a správné smrti...úspěšný jedinec měl být sežrán, v ideálním případě „Zubatcem“, tedy tyrannosaurem. Sauroidi byli zatím v ranné fázi vývoje své civilizace a velmi ctili přírodní zákony. Jejich hlavním božstvem, které bylo zároveň garantem správného průběhu grummu, byla Velká matka-vejce, zosobněná ve skutečném světě jako obří samice tyrannosaura. Slovo *grumm* znamenalo v řeči sauroidů totéž co „Velká zubatčí matka“ a obřad měl plnit funkci jakéhosi návratu těla sauroida do rukou přírody. V každé osadě sauroidů, kterých v této oblasti bylo již několik desítek, stála alespoň jedna svatyně tohoto božstva. Sem její obyvatelé v určitý den snášeli votivní dary, oběti (často až metr dlouhé savce rodu *Didelphodon*, nebo také „Čmouchavce“, které občas chovali v ohradách pro maso) a nalezené vypadlé zuby tyrannosaurů. Ty umísťovali v dřevěném pahýlu, okousaném do podoby velké, rozevřené tlamy. To byl základní tvar všech svatyní a i komunity vzdálené desítky dní cesty na loveckém vozu zachovávaly stejné proporce a vzhled těchto artefaktů.

Ačkoliv o tom zatím neměli ani tušení, jejich civilizace se dostávala do další, pokročilejší fáze. Postupná unifikace a sblížování pracovních postupů a způsobu myšlení povede k vytváření stále dokonalejších nástrojů a znalostí o okolním světě. Už delší dobu trvá výběrová evoluce, zvýhodňující chytrější jedince. V krutém světě druhohor nedokáže

tak slabý tvor, jako je sauroid, který ztratil zděděnou schopnost rychle běhat, přežít bez důvtipu a rychlých reakcí. Většina jich při setkání s dravcem zahyne. Někteří se ale už dokážou postavit okolní přírodě. Za dalších tisíc sauroidických generací, tedy asi za pouhých osmnáct tisíc let, sestrojí plazí vědci možná vesmírnou raketu, atomovou bombu nebo stroj času. Pokud se ovšem nestane něco nepředvídaného. A něco zcela neovlivnitelného, co jednou provždy změní směr dějin, a to pro sauroidy nikoliv šťastným směrem...

„Dlouho jsem se nepotěšil pohledem na tvé oči...“

pronesl Orrgus, jak se vůdčí samec jmenoval, směrem k sauroidí samici alfa. Byla to nejchytřejší členka celého klanu a její žlutavé oční sítnice jí zjednávaly obdiv i respekt ostatních. Jmenovala se Harga, což znamená v její řeči „Ohnivá“, protože jako zatím jediná uměla vyvolat a udržovat oheň. Tato pro ostatní nepochopitelná moc jí zajišťovala úctu a neskrývaný zájem ze strany samců, včetně Orrguse. Harga byla novým typem sauroida, její mozek jako by fungoval o třídu lépe než u většiny ostatních. Byla nesmírně chytrá a zvědavá. Už ve svých dvou letech se živě zajímala o okolní přírodu, o její zákonitosti a principy. Brzy pochopila průběh základních fyzikálních zákonů, objevila některé chemické reakce a studovala podrobně životní projevy různých druhů zvířat. Před nějakou dobou přišla dokonce s neuvěřitelnou myšlenkou, že sauroidi nevznikli z vůle Velké tyrannosauříce, ale jakýmsi postupným vývojem z hloupých, běhavých dinosaurů. Protože však nikdo nebral její slova vážně (a když už ano, pak jí bylo za rouhání vyhrožováno vyhoštěním), všechny zápisky psané drápem do kůry stromů raději zničila. Ale bádání se nikdy nevzdala a nyní již měla jakousi vlastní primitivní laboratoř, na kterou jí z popudu Orrguse byla vyčleněna jedna zásobní chýše. Tady už tři roky prováděla všechny své pokusy a uchovávala své zápisky. Tam teď tedy oba vznešení sauroidi seděli naproti sobě a po krátkém přivítacím rituálu, spočívajícím ve vzájemném pokyvování hlavou, pokračovali v rozmluvě. Harga se obřadně ujala slova a zareagovala nejdříve zdvořile na samcův pozdrav:

„Tím jsem potěšena, Silný. Více mě teď ale zajímá, jak pracovala tvá silohůl. Vylétla šípka rychle? Bylo v ní dost jedu? Prosím, povídej, hořím zvědavostí. Snad neselhala jako minule?“

Orrgus uznale pokývl a odpověděl:

„Nepochybuj o svém umění. Podobnou zbraň ještě nikdo neviděl. Velkého samce Rohatce jsem skolil jedním výstřelem. Ale předtím zemřel statečný Agrus. Chtěl dokázat svou odvahu a sám běžel napřed. Ale nebyl dost rychlý, nestačil zamířit. Grumm bude dnes v noci.“

Harga byla odedávna zvyklá říkat, co si opravdu myslí. A tak si nebrala servítky.

„Ano, slyšela jsem. Byl jistě odvážný, ale především hodně hloupý. Kdyby se naučil číst, jako ti chytřejší z nás, přečetl by si snad mou poučku o bezpečné vzdálenosti od lapeného Rohatce. Lano z lýka se může snadno napnout. Dokud nebudou všichni sauroidi umět číst, naše společnost se nebude rozvíjet.“

Orrgus by od nikoho jiného tak troufalá slova netoleroval. Harze ale z nějakého důvodu netaktnost stále promíjel.

„Mluv o něm s větší úctou, prosím. Jednou mi zachránil život, když jsem uvázl v bahně u Velké řeky. Kdyby mě včas nevytáhl, rozsápali by mě Drápatci. Ztratil jsem v něm věrného druha a přítele. Ale teď už mi raději prozrad', jak vytváříš své smrt přinášející nástroje. Slibuješ mi už víc než pět nebeských kotoučů, že mi ukážeš tajemství silohole.“

Harga vycítila jemně výstražný tón v Orrgusově hlase. Nedala ale najevo sebemenší nervozitu a klidně, smířlivě pokračovala:

„Všechno má svůj čas, Silný. Dnes se to opravdu nehodí. Vůz potřebuje opravit a Tahoun má poraněnou tlapu. Musím tedy do stáje. Snad po obřadu našeho druha bude víc času. Bohužel vysvětlit podstatu... je to velmi složité. Už dávno jsem ti chtěla ukázat, jak vyrábím lapače Rohatců nebo hmotu na zpevnění staveb. To tě ale nikdy nezajímalo. Jediné, co chceš znát, je postup výroby siloholí.“ Harga už chtěla stočit řeč jinam, proto v hlase najednou předstírala dotčení. To zatím nikdy nezklamalo. Orrguse, který byl o polovinu větší a mnohem silnější, dokázala díky své vyšší inteligenci vodit za nos už dlouhou dobu. Když zvolila správnou psychologickou taktiku, dostal se do pasti. Nakonec ani sám nevěděl, na co se chtěl vlastně zeptat. Hrála si s ním jako mládě albertosaura s Čmuchavcem. A tajemství síly zůstalo zachováno. Sauroidí vědkyně dobře věděla, že její společenská prestiž – pokud o ní můžeme v prostředí konce druhohor mluvit – nesmí být ohrožena vyzrazením tajemství výroby těchto nových zbraní. A že nešlo jen o leccaký nástroj, svědčila úcta k jeho autorce i samotná účinnost silohole. Nikdy v historii planety ještě nemohl žádný tvor zabít mnohem silnějšího soupeře na dálku. Harga spočítala, že rychlost šipky, vylétající z ústí duté trubice je asi šestkrát vyšší, než rychlost běhu mladých Zubatců (lidský vědec by řekl mladých tyrannosaurů, úst'ová rychlost šipky by se pak rovnala 300 kilometrů v hodině). To je víc než dost na to, aby otrávený konec šipky pronikl i silnou kůží Rohatce. Jak Harga dále spočítala, účinná vzdálenost od cíle nesměla za normálních (lidský kolega by řekl běžných atmosférických) podmínek přesáhnout čtyři Křídlatce (tedy čtyřnásobné rozpětí křídel Pteranodona, asi 40 metrů).

Na zbrani, předmětu možného budoucího rozmachu celé sauroidí civilizace, bylo stále co vylepšovat. V polovině případů nebyla vůbec účinná, dřevěné hlavně se rychle opotřebovaly a spouštěcí mechanismus se zadržával, navlhlé zbraně pak nefungovaly už vůbec. Přesto o nich jejich tvůrkyně smýšlela jako o dědictví pro budoucí generace. Postup výroby a chemické přípravy expanzní směsi si pečlivě schovávala naškrábaný na několika dobře udržovaných kůrách různých druhů dřevin. Přechíst je uměla jen ona sama. Věděla, že Orrgus nemůže nikdy celý problém dostatečně pochopit, proto ho neustále odmítala jako svého potencionálního partnera. Doufala, že se objeví někdo chytřejší, s kým by stálo za to počít potomstvo. Těm pak předá svoje mozkové kvality i postavení nejmocnějších sauroidů, vládnoucích uměním výroby smrtících zbraní. Zbožňovala představu, že založí novou vládnoucí dynastii, která vytvoří úplně nový, lepší svět. Harga neznala podstatu dědičnosti, ale instinktivně vycítila, že musí vyhledat co nejinteligentnějšího samce. Jinak celá její práce zemře s ní. V malé komunitě zdejšího údolí ale nikdo takový nebyl. Jednou bude muset překonat strach z okolního nebezpečí a odjet do jiné osady. Už dlouho proto

přemýšlela, jak si budoucí cestu co nejvíce usnadnit. Poslední dobou ji napadaly bizarní vynálezy, které by mohla využít. Samohybné vozidlo, rychlejší a lépe chráněné, než zastaralé lovecké vozy. Uzavřená loď, která by mohla plout pod hladinou a přitom by nehrozilo nebezpečí od Velkotlanců (obřích krokodýlů rodu *Deinosuchus*). A nakonec i létající stroj, využívající stejně jako Křídlatci vzdušných proudů k dopravě na velké vzdálenosti v bezpečné výšce nad zemí. Ano, brzy už začne takové věci vymýšlet a stavět. Stihne to. Je jí zatím patnáct let a má ještě polovinu života před sebou. Umí pracovat velmi rychle. Bude na to jistě mít dost času. Teď už se jen musí zbavit toho hloupého sauroida, který na ni civí z protějšího kouta...

O pouhý týden později však její smělé plány i osud celé její rasy vzaly za své. Nikdo ze sauroidů to ale ještě netušil. Minulou noc se ozval příšerný zvuk a místo tmy nastalo světlo. Předkové sauroidů byli původně nočními lovci a tak byli bdělí i v tuto dobu, ale pohodlnější život v osadách sauroidy učinil nočními spáči, tak jako se to za šedesát milionů let stane lidem. Jedinou konkrétní vzpomínku na své předky si inteligentní dinosauri nesli v podobě svých obrovských očí, stále dobře vidících ve tmě. Minulou noc ale tma nebyla. Země se třásla a bylo vidět hned několik sluncí. Harga měla u ohrady pokusný záhon kvetoucích rostlin (které byly ještě poměrně novou skupinou organismů), ty však všechny nepřírozně uvadly. Některé stavby, i když byly dobře ukotveny, popadaly. Přestože tu bylo velmi vlhko, některé trámy byly ráno zuhelnatělé. Osadou se prohnala neviditelná ohnivá bouře. Dva sauroidi dokonce zemřeli ve spánku a jejich zorničky byly podlity krví. V komunitě to vyvolalo velký šok, ale nebylo to zdaleka poprvé a ani naposledy. Orrgusova prababička kdysi prožila něco podobného asi šest dní pochodu odsud, směrem k vnitrozemnímu moři. Tehdy létající prach a kamení úplně zasypalo jejich osadu a ona jediná to přežila. V noci to muselo být ještě mnohem horší, ale naštěstí ke vzniku mohutné tlakové vlny došlo mnohem dál od osady. V písemných pramenech na kůře se v celé obsáhlé Harzině knihovně žádná podobná zpráva nedochovala.

Druhý den hned po úklidu osady a dvojím obřadu grumm trvala Harga na tom, že se na místo dopadu té věci musí vypravit. Stalo se to asi dva dny cesty jižně od nich. Orrgus to nejdříve odmítl, ale když mu Harga slíbila, že mu pak konečně prozradí tajemství výroby siloholí, rozhodl se doprovodit ji až na to hrozné místo. Vozy, které byly událostí beztak všechny poškozené, nechali v osadě. Šli tedy pěšky, oba důležití sauroidi ještě se dvěma ozbrojenými průvodci. Počkali si na pozdní odpoledne, kdy většina predátorů už uléhala k odpočinku a pak vyrazili jižním směrem. Tmy se nebáli, protože jejich oči, zděděné po předcích žijících především v noci, viděly velmi dobře i za šera a ve tmě. Stačilo, aby svítilo pár hvězd a čůčka se akomodovala na potřebnou perspektivní vzdálenost. Neviděli příliš daleko, ale přitom dostatečně ostře na to, aby nezakopli nebo někam nepadli. Ještě během večera stačili dojít asi do třetiny vzdálenosti od onoho místa. Harga si cvičeným zrakem brzy všimla stále se zhoršujícího stavu vegetace. Čím více se blížili k místu katastrofy, tím větší devastaci okolní krajiny zaznamenávali. Většina stromů byla už vyvrácena, nikde nerostly kvetoucí rostliny ani keře. Občas někde vyrůstaly pouze odolné kapradiny nebo mechové koláče. Harga věděla, co to znamená. Tady už mohou znovu vyrůst jen nejodolnější rostliny. Říkala jim Chlupíky a Pérnatky. Věděla, že tyto druhy rostou na místech vystavených velkým mechanickým a fyzikálním tlakům prostředí. Ať se tam v dálce na obzoru stalo cokoliv, muselo to být mimo veškerou sauroidí představivost.

Během noci skupinka trochu zpomalila. Sauroidi byli stejně jako ostatní draví dinosauři teplokrevní a noční chlad pro ně nepředstavoval problém. Zmenšená schopnost vnímání okolí ale nutila k větší obezřetnosti. Brzy ale bylo jasné, že silohole tady potřeba nebudou. Tohle byla mrtvá krajina. Téměř všude kolem ležely mrtvolky dinosaurů všech možných druhů, některé byly ohořelé a vydávaly nesnesitelný zápach. Zde už byli poutníci za polovinou své cesty a bylo to všude okolo znát. Na zemi ležela asi na půl sauroidí paty směs popela a jakési skelné hmoty. Harga pociťovala silné vzrušení z možnosti prozkoumat něco jedinečného. Věděla, že žádný sauroid před ní se nikdy nedostal takhle blízko. A hořela zvědavostí, co asi najdou, až... Najednou její zájem upoutal nějaký rychlý pohyb na zemi. Instinktivně uskočila a její nervózní průvodci okamžitě sáhli po zbraních. Harga je ale rychle uklidnila.

„Ne, to není třeba. Jsou to ta malá chlupatá stvoření, která naši předkové lovili. Menší příbuzní našich obětních zvířat. Vykazují pozoruhodnou schopnost přežívat i v nejdrsnějších podmínkách. Mají vysokou rozplozovací schopnost, dobře se přizpůsobují prostředí a budují si důmyslné úkryty. Opravdu geniální životní strategie, řekla bych. Kdyby snad jednou...“

Zarazila se uprostřed věty. Ostatní sauroidi stejně nechápali, o čem vědkyně mluví. Proto jen mlčky pokračovali v chůzi. Harga ale stále myslela na nečekané setkání s malými tvorečky. Najednou ji napadla fantastická myšlenka, ale rychle ji znovu zatlačila do pozadí mysli. Teď se přece musí soustředit na výzkum té zvláštní katastrofy. Přesto jí to nedalo...stále docházela k závěru, že kdyby snad jednou – i když je to naprostý nesmysl – dinosauři a sauroidi vymřeli, tito malí chlupatí tvorové by dost možná přežili a jednou třeba i...ale to už přece jen přehání. Nesmí plýtvat svým mozkovým potenciálem na hlouposti. Harga tajně věřila, že její jméno si budou příští generace sauroidů ještě dlouho připomínat. Za takovéhle myšlenky by ale sklidila jenom posměch. Přesto se rozhodla, že si po návratu pár těch tvoreček nachytá pro podrobnější výzkum. Jeden z průvodců ji uctivě pokynul. Je čas jít dál. A nervozita stoupá s každým okamžikem.

Na úsvitu dalšího dne se skupince naskytl ohromující pohled. Noční tma skrývala děsivé poselství blízké budoucnosti jako zatažená opona. Nad ránem se ale opona roztáhla a jeviště bylo připraveno pro příšernou podívanou. Všude, kam až šlo dohlédnout, nestál jediný strom. Už ani mechy tady nerostly. Zem pokrývala teď již skoro dvojnásobná vrstva popela. Ve vzduchu byl cítit zvláštní zápach a slunce mělo podivně oranžové zbarvení. Asi sto Obrošlapců před nimi (sauroidí jednotka vzdálenosti, nám neznámý druh sauropodního dinosaura - rovná se čtyřem kilometrům) se terén mírně zvedal. Harga se pustila napřed, chtěla být za každou cenu první, kdo tento úkaz spatří. Vrstva popela najednou ustoupila a pod jejíma nohama už byla opět pevná zem. Byla černá jako krev Rohatce a hřála do chodidel. To už ale nebylo podstatné, teď bylo třeba dostat se co nejdříve k vrcholku toho kopce. Už za ním čeká celá odpověď. Sauroidům připadalo, že s každým dalším krokem je půda o něco teplejší. Vepředu už Hargu doslova páčila. Právě se dostala k místu, kde se terén začal zvedat mnohem strměji. Už bude jistě brzy na vrcholku. Musela se odstrkovat drápy, aby se vůbec nahoru vyšplhala. Teprve teď zaznamenala, že ji nad hlavu stoupají mračna těžkého dýmu. Byl to nejvýznamnější den v jejím životě. Ještě víc zrychlila. Horko už teď bylo skoro nesnesitelné. Posledních několik kroků...

Orrgus měl o Hargu obavu. Věděl, že když se pro něco nadchne, přestane být opatrná a snadno se dostane do nebezpečné situace. Proto popoháněl oba průvodce, aby lezli rychleji. Přes clonu dýmu a prachu chvíli skoro neviděl. Bylo mu strašné horko. Musel zastavit a několikrát zamžourat, aby z velké rohovky odplavil napadané nečistoty. Když se pak znovu podíval nahoru, uviděl všechny tři sauroidy zakleslé drápy a zírající před sebe. Vyšplhal se tam taky a nejdříve se starostlivě zeptal, zda není někdo zraněný. Myslel tím vlastně jenom Hargu, ale ta mu vůbec nevěnovala pozornost. Jenom si něco pro sebe šeptala - tak temně a nepřítomně, až ho zamrazilo. Teprve potom ho napadlo podívat se taky přes okraj kopce. Stejně jako ostatní ho ten pohled omráčil. Nic podobného nikdy neviděl. Bylo to odporové a fascinující zároveň. Nebyl to vůbec žádný kopec, ale obrovská prohlubeň, z jejíhož dna kdesi hluboko pod nimi stoupal dým. Vypadalo to jako obrácená sopka, vyrytá do země. Odhadoval, že ke druhému konci to bude tak padesát Obrošlapců. Zkoušel se zamyslet, jakou souvislost může mít tahle prohlubeň s oním duněním a světlem, které tehdy pozorovali. Nic ho ale nenapadlo. Probral se jako první z ohromeného otupění. Sálající žár ho už silně dráždil. Podíval se znovu na Hargu a nervózně pronesl:

„Je to nějaký druh sopky? Nikdy jsem nic takového neviděl. Ty ano Hargo?“

Vědkyně odpověděla, ale znělo to, jako by mluvila spíše sama se sebou.

„Ne, nikdy. Ale myslím, že vím, co to způsobilo. Je to jako mrštit kámen do písku. Zůstane tam velký důlek. A tohle zrovna jeden takový. Bud' nám Velká matka nakloněna.“

Harga se odvrátila a začala usilovně šplhat dolů. Vůbec si nebyla vědoma zmatení, které způsobila u ostatních. Když ani Harga nemluví rozumně, je to určitě velký důvod ke znepokojení. Orrgus ani průvodci nic z její řeči nepochopili. Co myslela tím kamenem a pískem? Jeho mozek ještě nedokázal pochopit takový přírůstek. Orrguse napadlo, že možná není zcela při smyslech. Asi jako když někoho kousne Plazivec. Sauroid pak několik dní blouzní než zemře. Třeba Hargu taky v noci kousnul. Možná by se měl přesvědčit... Než ale stihl něco namítnout, Harga se na ně otočila a prohlásila:

„Nám všem hrozí velké nebezpečí. Musíme se hned vrátit do osady a připravit se k odjezdu. Když na tuto zem z nebe padají skály, nesmíme tu zůstat. Mohly by brzy přiletět další, ještě mnohem větší. Ani já sama si neumím představit pohromu, jaká by pak přišla.“

Ostatní svižně pochodovali za ní a jen nechápavě kroutili hlavami. Většina sauroidů ještě neměla natolik vyvinutou abstrakci, aby dokázali pochopit možné nebezpečí, které nepřichází od dinosaurů nebo běžných přírodních jevů. Orrgus se jako vždy, když měl pocit, že nemá hlavní vliv na události, začínal tvářit podrážděně. Průvodci upadli do tiché apatie. Harga věděla, že jim potrvá delší dobu, než pochopí, co jim vlastně chce sdělit. Proto radši hned pokračovala:

„Tato vyhloubená jáma byla široká asi padesát Obrošlapců, takže ji mohl vytvořit padající kámen o velikosti asi osmi Křídlatců. To je velikost naší osady. Představte si, že by přiletěl kámen veliký jako celá ta jáma, kterou jste viděli. Nebo několikrát větší. Výsledek by byl strašný. Nic by nepřežilo. Život by až k Vnitrozemnímu moři úplně zmizel.“

A tyhle kameny nikdy nelétají samy. Našla jsem o tom pár starých vyrytých záznamů. Nejdřív spadne několik malých, potom přiletí jeden velký. Tohle nebyl velký kámen. Takže přiletí další. Víím to naprosto jistě.“

Orrgus sice přesně nechápal obsah jejího sdělení, ale možný důsledek mu byl zcela jasný. Aspoň si to myslel. Podezíral ji už dlouhou dobu, že chce pro sebe získat vůdcovskou roli v celém kmeni. Najednou mu do sebe všechno zapadalo. Proč chce opustit osadu? Proč mu nechce sdělit tajemství výroby siloholů? Proč tajně zkoumá, jak nejlépe využít zvířata a věci jako zbraně? A proč vlastně ví o tolik víc než všichni sauroidi? Možná už je domluvena s ostatními. Možná, že... Osten hrůzného procitnutí jím projel jako zub Tlamatce. Ano, teď už pochopil. Vylákali ho sem, aby ho mohli daleko od osady zabít a pak klidně říct, že šlo o nehodu. Ti dva sauroidi jsou určitě připraveni zabít ho na její povel!

Orrgusovi jeho paranoidní myšlenky zatemnily mysl. Najednou uvažoval rychle a prakticky. Teď už jsou na zpáteční cestě, takže to brzy budou muset provést. Ale on se jen tak nedá. Teď má ještě malou výhodu, protože je může předejít. Jenom už nesmí dlouho čekat. Výhoda momentu překvapení by velmi brzy zmizela. Teď anebo už nikdy. Schválně se jakoby trochu zdržel a nechal Hargu i její průvodce dostat se před něho. Teď je měl všechny před sebou. Jí se bát nemusel, ale ti dva hlupáci měli zbraně. Zalitoval, že svou silohůl nechal v osadě. Bude to muset zvládnout bez ní, tak jako jeho předkové z válečnické krve. Sám sobě tak alespoň dokáže, že má plné právo na titul vůdce kmene. Jeho svaly se napnuly a čelisti odhalily řadu rovných, ostrých tesáků...

Harga věděla, co teď musí udělat. Myšlenky jí létaly hlavou téměř rychlostí světla. Hned jak se dostane do osady, musí shromáždit všechny cenné věci a vynálezy, pečlivě je zabalit do kožnatých balících listů a naložit na vozy. Křehké věci uloží do borovicových beden vystlaných jehličím a magnoliiovými listy. Vozy musí opatřit schopnými samci se siloholemi a vyslat na cestu jako první. Nařídí jim jet co nejrychleji a bez zastavení na sever. Daleko odsud, a stále na sever. Až budou na cestě aspoň tři sta sluncí, můžou teprve zastavit a na vhodném místě pak založit novou osadu. Ano, přesně to musí udělat. Pro její druh je nejdůležitější zachování jejích znalostí, jejího celoživotního díla. Ve druhém sledu se pak musí zachránit ona a Orrgus. Vlastně především ona. Není v tom přece vůbec nic sobeckého, je to logická aplikace přírodního výběru při zvážení individuální důležitosti. Pokud ona nepřežije, potrvá nejspíš velmi dlouho, než někdo dokáže její přínos pro sauroidní civilizaci rozpoznat a znovu využít. Bude jistě nejlepší, když přežije ona i její dílo. Tohle samozřejmě Orrgusovi neřekne. Jeho ješitnost by to určitě nezvládla. Kde je vlastně Orrgus? Ve spěchu si ani neuvědomila, že je za ní dost podezřelé ticho. Zastavila se tedy a ohlédla. Nikoho ale neviděla. Daleko za sebou spatřila jen několik pruhů táhnoucí se přízemní vegetace a na obzoru okraj doutnajícího kráteru. Po jejích průvodcích ani stopy. Po krátké chvíli váhání se rozhodla pokračovat sama do osady. Teď už jí stejně záleží jen na vlastním osudu. A času je přece tak málo.

Harga netušila, jaká se daleko za jejími zády odehrála hrozivá scéna. Orrgus zaútočil zezadu přímo z běhu na prvního sauroida. Byl podstatně silnější a poté, co ho srazil k zemi, mu zlomil vaz. Druhý průvodce se zvědavě otočil a nechápavě zíral na Orrguse a mrtvého druha. Vůdce osady byl silný, ale inteligencí ne vynikal. Kdyby vzal rychle mrtvému zbraň

a použil ji proti druhému samci, celá jeho akce by byla úspěšná. Orrgus se ale celý odulý vztekem vrhl proti sauroidovi s nabitou siloholí. Ten sice ještě na okamžik strnule hleděl na rychle se blížícího zuřivce, ale v poslední vteřině instinktivně namířil a vypálil mu šipku přímo do hrudi. Orrgus ho setrvačnou vahou svého těla skolil pod sebe a posledním rázným pohybem svého života mu vrazil dráp do krku. Všichni sauroidi zemřeli během chvilky. Tři mrtvá těla pak druhý den pozvolna zakryl stále poletující popel, jediný svědek rychle skončeného dramatu. Harga se o tom, jaké měla štěstí, už nikdy neměla dozvědět.

Už z dálky bylo vidět, že s osadou není něco v pořádku. Harga před odchodem nařídila, aby noční hlídka zapálila signální oheň. Byl to její vynález a způsob jeho obsluhy svěřila jen jedné důvěryhodné sauroidí samici. Měl jim usnadnit orientaci, kdyby snad při návratu bloudili. Teď ale nad celým údolím stoupal hustý černý kouř, takový, jaký vzniká jen při lesních požárech. Lesní požár! Při tom pomyslení se jí zatajil dech. Údolí bylo vlhké, ale po té hrozné noci byla většina stromů vyschlá. Stačila by možná jiskra a... Harga už na nic nečekala. V osadě měla všechny poznámky i vynálezy! Celoživotní dílo nedozírného významu mohlo být zmařeno. Dala se do běhu a zakopávala o kořeny a větve. Nevšímal si vůbec trnitých křovin, které ji drásaly kůži. Běžela jako o život vstříc krutému osudu. Vlastně už věděla co se stalo, ještě než stanula nad roklinou. Její nejhorší představy se naplnily. Když doběhla až ke svahu nad osadou, její život fakticky skončil. Roklina s osadou už neexistovala. Všude jen známky ohnivě zkázy a ohromného žáru. Dokonce i všechny kůly palisády byly napůl zuhelnatělé. Z chatrčí a staveb vevnitř zbyla jen hromada uhlíků. Stopy nejhoršího požáru neslo právě její někdejší obydlí. Výbušná směs do zbraní, napadlo ji hned. Ti hlupáci nechali otevřený oheň v mojí pracovně. Všichni v osadě byli určitě mrtví.

Harga nedokázala popsat směs pocitů, které se v její hlavě divoce prolínaly. Vztek se za chvíli změnil v lítost. Už bylo v její povaze, že to nebyla lítost kvůli ostatním členům jejího klanu. Byla to především nepopsatelně silná sebelítost. Během několika okamžiků se vidina slavné budoucnosti a odkazu příštím generacím totálně zhroutila. Pomalu dosedla na patní kosti a kdyby sauroidi uměli brečet, už by propukla v pláč. Celá její existence tedy přišla vniveč. Příští generace jí nikdy nepostaví žádný pomník. Nebudou si o ní vyprávět jako o největším sauroidovi všech dob. Je konec všeho. Konec života. Nad roklinou se jako na povel, dokreslující zmařené ideje, rozprostřela mračna. V dálce Harga uslyšela troubení nekonečného proudu stále migrujících dinosaurů. Napadlo ji, že tam bude číhat jistě spousta Zubatců. A ona je teď přece tak snadná kořist. Myšlenky se jí točily kolem jediného bodu. Možná jsme něco víc než ostatní dinosauři, ale Velká matka nás nakonec pohltí stejně jako je. Jsme jen maso a kosti. S podivuhodnou rázností se znovu odhodlaně zvedla a vydala se na poslední cestu svého života...

Epilog: Po smrti Hargy civilizace sauroidů, první forma vyšší kultury na této planetě, několik desítek let stagnovala. Inteligentní tvorové pouze navazovali a zdokonalovali již zažitě metody lovu a výroby. Po několika staletích se však narodil sauroid, který dokonce inteligencí překonával nešťastnou předchůdkyni. Jmenoval se Arristus. Měl štěstí, že celá sauroidí společnost již učinila pokrok a svých kapacit si začala vážit. Přestože ne vynikal silou, stal se brzy vůdcem celé oblasti a poprvé sjednotil několik od sebe velmi vzdálených osad. Znovu objevil sílu třaskavých směsí a vyzbrojil své

soukmenovce pro lov i obranu. Nechal poprvé v historii planety zasít větší množství kvetoucích rostlin, ze kterých časem vyšlechtil hodnotné krmivo pro domácí zvířata. Objevil tajemství chemických látek a vynalezl první účinná léčiva na mnoho dosud smrtelných sauroidních chorob. Díky tomu se rodilo a hlavně dospívalo mnohem víc jedinců a populace rostla. Ohromně se zvýšila průměrná délka života, především u samců. Sauroidi pak zdokonalili nástroje a začali těžit cenné nerosty. Arristus v den svých neuvěřitelných 134. narozenin uvedl do provozu první mechanický stroj využívající páru. Původně sloužil jen k plašení okolních predátorů, ale postupně bylo jasné, že může být uplatněn v mnoha jiných oborech. Arristův pravnuk sestrojil za pomoci tohoto zařízení první vůz, který jel bez tažného zvířete. Z osad se stávala dobře organizovaná města. Nastával zlatý věk sauroidů. Za pouhých deset posledních generací byl učiněn větší pokrok, než během předchozích patnácti set. Zdálo se, že naprosto nic už nemůže zastavit vědecko-technický rozmach této první světové kultury. Budoucnost sauroidů byla zářivá a nikdo nedokázal dohlédnout ani na začátek oné dlouhé cesty vývoje, kterou právě nastupovali. Do vzniku člověka právě zbývalo 63 milionů let. Od dob Hargy se četnost sauroidí populace zvýšila z několika set na několik set tisíc jedinců a na každodenním výzkumu už se podílely stovky talentovaných sauroidů. Na všech řekách v oblasti byly spouštěny čluny. Dříve neprůchodné pralesy poprvé překřížily vysekané cesty. Bažiny se vysoušely. Jednotlivé osady spojily mnohakilometrové pevné cesty, chráněné odolnými ploty. Stavěly se už několikapatrové budovy, byť ještě především ze dřeva a kameniva. Sauroidy pak objevili i tavbu kovů. Nastala doba velkých změn, asi taková, v jaké bude žít člověk na konci 2. tisíciletí po Kristu.

Harga se přesto nemýlila. Byl to hlavně její nešťastný konec, co přivodilo zánik vůbec nejnadějnějšího rozkvětu tvorstva. Ona jediná věděla, že během několika staletí přiletí obří „skála“, asteroid o velikosti skoro deseti kilometrů, který dopadne někde v této oblasti. 329 let po její smrti, asi patnáct set kilometrů jihovýchodně odtud, tato Nemesis druhohorního světa ukončila nesmírně dlouhou kapitolu vlády dinosaurů ... a civilizace sauroidů. Ona věděla, že je nezbytně nutné přestěhovat se co nejdál na sever, kde důsledky srážky nebudou tak hrozné jako zde, na jihu. Osady podél pobřeží Vnitrozemního moře, kterému se jednou bude říkat Niobrarské, byly smeteny téměř kilometr vysokou vlnou tsunami, vyvolanou dopadem obřího tělesa. Prvotní města dál od pobřeží byla brzo zničena obřími požáry a spadem rozžhaveného impaktního materiálu. Všechny technické výtvarky a objevy unikátní civilizace se nacházely blízko epicentra dopadu. I ta nejvzdálenější osada sauroidů byla příliš blízko vzhledem k rozsahu katastrofy. Během několika desítek minut byla pohřbena celá jedna kapitola dějin vývoje. Do současnosti se tak nedochovalo vůbec nic. Za oněch třiašedesát milionů let, které by sauroidi měli až dodnes k dispozici, by již nejspíš vytvořili gigantickou supercivilizaci, kolonizovali by vzdálený vesmír a možná by dokázali ovládnout i způsoby cestování časem. Měli by obrovský náskok. Člověk by zcela jistě nikdy nevznikl. Nebyli by jsme tu. Jenže všechno se stalo úplně jinak. Takový už je náš život a nic není jisté dopředu. Všichni jsme jenom pěšáci na obrovské šachovnici našeho překrásného světa. To by si měl člověk uvědomit právě dnes, na počátku 21. století. Možná není nic tak pevné, jako naše víra v lepší a snad i dokonalou budoucnost. Zároveň ale není nic tak křehké a pomíjivé jako troufalá jistota.

V roce 385 před naším letopočtem procházel jistý vzdělaný Řek obchodem s levantským zbožím, když jeho pohled utkvěl na něčem jedinečném. Byl to docela dobře vyhlazený kámen, na kterém byl vyryt nebo snad vytesán téměř neznatelný, velmi starý nápis. Obchodník si už nepamatoval, kde k předmětu přišel a s cenou příliš nesmlouval. Muž si kámen odnesl domů a dlouhou dobu se snažil rozluštit písmo, které nápis tvořilo. Nepodobalo se ani asyrskému, ani babylonskému, chetitskému natož pak fénickému písmu. Nepodobalo se ničemu, co vzdělaný muž kdy viděl. Záhada se stala jeho posedlostí a trávil při ní mnoho hodin denně. Až o rok později si byl onen Řek téměř jistý, že dospěl k přibližnému řešení. Znaky byly vlastně symboly převedené v hlásky, podobně jako u egyptských hieroglyfů. Stavba věty však byla velmi podivná, jakoby ji vypracoval nějaký ne-lidský písař. Vypadalo to, jako by někdo vyryl do kamene nápis podobně jako to lidé dělají ostrým parohem do dřeva. Jakoby někdo chtěl napodobit dřívější rytí do kmene stromu. Rozluštěný text byl dokonce ještě záhadnější, než jeho uchování a způsob četby. Stageiran si byl téměř jistý, že na kameni je vyryt text, který by v překladu vydal biletón „ARRISTVS TELLES“. První slovo muselo být nutně jméno. Ale čím jméno? Zní skoro domácky. Mohlo jít o nějakého dávného krále? Druhé slovo muselo znamenat jistě něco ve smyslu „praví, oznamuje, přikazuje“. Šlo tedy o formuli stojící na počátku slavnostního projevu nějakého krále? Ten den brzy odpoledne se Řekovi ze Stageiry narodil syn. Pověřivý muž věřil, že obě události mají souvislost a dal proto dítěti trochu upravené dvousloví ze záhadného kamene. Aristotelův otec pak celý zbytek života pátral v knihovnách po celém pobřeží Mediteránu, ke komu by se tajemný vzkaz dal vztáhnout. Nikdy nemohl uspět, nikoliv však svou vinou. Budoucím generacím dal dva velké odkazy. Prvním byl jeho syn, vychovatel Alexandra Velikého a učenec, před jehož autoritou se skláněla ještě evropská věda poloviny 18. století. Tím druhým odkazem byl mýtus o tajemné Atlantidě, bájném ostrově dávné vyspělé kultury. Řek netušil, jak blízko a daleko od skutečnosti zároveň byl. Dávná vyspělá civilizace skutečně vzkvétala, ale nebyla lidská. Byla tisíce kilometrů daleko v prostoru a především desítky milionů let v čase. Prostřednictvím tohoto muže se jediná a poslední památka pradávnej civilizace přenesla až do oblastí mýtů a legend rodící se civilizace lidské.